

कार्यकारी सारांश

मे. दीपाली जी. गुंडावार, नागपूर या यवतमाळ जिल्ह्यातील झरी झामनी तालुक्यातील अडेगाव गावात खसरा क्रमांक ७९५ वर ३० हेक्टर लीजची मालक आहेत. हा महसूल जमिनीचा एक भाग आहे. खाणपट्टा सन १९९८ मध्ये मंजूर करण्यात आला होता आणि २०४८ पर्यंत वैध आहे. २०१२ ते डिसेंबर २०२१ पर्यंत या भाडेपट्ट्यापासून ROM (रन ओव्हर माईन- वास्तविक उत्पादन) मंजूर खाण योजनेनुसार, पर्यावरणीय पूर्व परवानगीनुसार केवळ १७४१४७५ टन होते. जानेवारी २०२२ पासून खाणकाम बंद करण्यात आले आहे.

SEIAA द्वारे पर्यावरणीय मंजूरीसाठी खाणकाम कार्याचा विस्तार करण्याच्या विचार करण्यात आला. महाराष्ट्राने ०७.०१.२०२२ रोजी SIA/MH/MIN/७०८१२/२०२२ या पत्राद्वारे स्वयं संदर्भ अटी मंजूर केल्या आहेत. त्यामुळे हा EIA-EMP अहवाल तयार करण्यात आला आहे.

प्रकल्प प्रस्तावकांचे नाव	श्रीमती. दीपाली गोपाळ गुंडावार
प्रकल्प प्रस्तावक यांचा संपर्क तपशील	सौ. दिपाली गोपाल गुंडावार उत्कर्ष निलयम अपार्टमेंट जैताळा, नागपूर ४४० ०१६
लीजचा तपशील	क्रमांक. ७९५ क्षेत्र ३० हेक्टर गाव अडेगाव, ता. झरी झामनी जि. यवतमाळ (महाराष्ट्र)
उत्खनन केले जाणारे खनिज	चुनखडी आणि डोलोमाइट
लीज अनुदानाचा तपशील	MMN/ २२०२/ ८९२/ ३३७/Ind-९ दिनांक १०.०३.१९९८
खाण योजना ला मान्यता	YTL/LST & DOL /MPLN-५३३/NGP दिनांक ०२.०९.२०२१ (IBM, नागपूर)
प्रस्तावित क्षमता	@ १२००००० TPA~ (डोलोमाइट ८४०००० + TPA ३६०००० TPA)
खाणकामाची पद्धत	ड्रिलिंग, ब्लास्टिंग आणि एक्स्केव्हेटर-टिपर संयोजनासह संपूर्णपणे यांत्रिकीकृत ओपनकास्ट पद्धत प्रस्तावित आहे.
संदर्भ अटीची तारीख	SEIAA, महाराष्ट्र द्वारे मंजूर मानक ToR SIA/MH/MIN/७०८१२/२०२२ दिनांक ०७.०१.२०२२.
देश आणि प्रदेशासाठी खनिजांचे महत्त्व	लाइमस्टोन आणि डोलोमाइट चंद्रपूर, यवतमाळ आणि वर्धा जिल्ह्यातील जवळच्या स्टील प्लांटच्या गरजा पूर्ण करेल आणि या युनिट्सला उत्पादन खर्च कमी ठेवण्यासाठी स्थानिक संसाधन म्हणून सक्षम करेल. स्थानिकांना प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रोजगार उपलब्ध करून दिला जाईल. रॉयल्टी, उपकर, इयुटी, स्थानिक यामुळे सरकारी/स्थानिक पंचायतीला आर्थिक फायदा होईल.
खनिजांचा वापर	यवतमाळ, चंद्रपूर आणि वर्धा जिल्ह्यांतील जवळच्या स्टील युनिट्स, सिमेंट प्लांट्सद्वारे चुना दगड/डोलोमाइटचा वापर केला जाईल. त्यामुळे चुनखडी/ डोलोमाइटचे उत्पादन व्यावसायिकदृष्ट्या व्यवहार्य आहे आणि स्थानिक मागणी चांगली आहे.

क्षेत्राचा तपशील :

क्षेत्राचा तपशील				
जिल्हा आणि राज्य	यवतमाळ			
तालुका	झारी-जामनी			
गाव	मौजे अडेगाव			
खाण लीज क्षेत्र	३० हेक्टर			
क्षेत्र शासनाचे स्वरूप.	महसूल जमीन (३० हेक्टर). जमीन प्रकल्प प्रवर्तकाच्या ताब्यात आहे.			
खाणकामाची श्रेणी आणि पद्धत	'A', पूर्णपणे यांत्रिकीकृत ओपनकास्ट पद्धत.			
भौगोलिक समन्वय	बी.पी. क्र.	अक्षांश	रेखांश	कोपरा
	बी.पी. क्र. १	७८ ^० ५४' ५.३६३" ए	१९ ^० ४८' ४२.२६६" न	उत्तर
	बी.पी. क्र. २	७८ ^० ५४' ३१.१३३" ए	१९ ^० ४८' ४१.६९८" न	मध्यवर्ती
	बी.पी. क्र. ३	७८ ^० ५४' ३७.५१५" ए	१९ ^० ४८' ४१.०५२" न	मध्यवर्ती
	बी.पी. क्र. ४	७८ ^० ५४' ४१.०५३" ए	१९ ^० ४८' ३३.५७३" न	मध्यवर्ती
	बी.पी. क्र. ५	७८ ^० ५४' ४.४६४" ए	१९ ^० ४८' ३३.३९९" न	पूर्व
	बी.पी. क्र. ६	७८ ^० ५४' ३९.८२१" ए	१९ ^० ४८' २८.९४०" न	मध्यवर्ती
	बी.पी. क्र. ७	७८ ^० ५४' ३६.३७८" ए	१९ ^० ४८' २३.१२९" न	दक्षिण
	बी.पी. क्र. ८	७८ ^० ५४' ३६.६१२" ए	१९ ^० ४८' २८.६५२" न	मध्यवर्ती
	बी.पी. क्र. ९	७८ ^० ५४' २९.६८४" ए	१९ ^० ४८' २७.०६४" न	मध्यवर्ती
	बी.पी. क्र. १०	७८ ^० ५४' २२.१९०" ए	१९ ^० ४' २५.३४७" न	मध्यवर्ती
	बी.पी. क्र. ११.	७८ ^० ५४' १३.८००" ए	१९ ^० ४८' २३.४२४" न	पश्चिम
	बी.पी. क्र. १२	७८ ^० ५४' १३.९०१" ए	१९ ^० ४८' २८.६७०" न	मध्यवर्ती
	बी.पी. क्र. १३	७८ ^० ५४' १७.९९९" ए	१९ ^० ४८' ३३.६०५" न	मध्यवर्ती
बी.पी. क्र. १४	७८ ^० ५४' २१.९९३" ए	१९ ^० ४८' ३.३८०" न	मध्यवर्ती	
प्रवेशयोग्यता				
रस्ता	वणी-मुकुटबन रोडने भाडेपट्टी जोडलेली आहे. वणी २२ किमी आणि मुकुटबन लीज क्षेत्रापासून ८ किमी अंतरावर आहे.			
रेल्वे	कायर हे १०.५७ किमी अंतरावर सर्वात जवळचे रेल्वे स्टेशन आहे.			
विमानतळ	नागपूर हे सर्वात जवळचे व्यावसायिक विमानतळ १५० किमी अंतरावर आहे.			
सामान्य हवामान परिस्थिती				
अभ्यास कालावधी दरम्यान हवे ची प्रवाह दिशा	वायव्य ते आग्नेय			
कमाल तापमान	उन्हाळा : ४४ – ४५ ^० C हिवाळा : ०९ – १२ ^० C			
किमान तापमान	उन्हाळा : ४४ – ४५ ^० C			

	हिवाळा : ०९ - १२ ^० C
सरासरी वार्षिक पाऊस (मिमी)	१२०० - १३२० मी मी
प्रकल्पाचा तपशील	
उत्पादन	चुनखडी डोलोमाइटचा विस्तार ६००००० TPA (डोलोमाइट ४६००००TPA चुनखडी १४०००० TPA) पासून १२०००००TPA (डोलोमाइट ८४००००TPA ३६०००० TPA) पर्यंत खाण
खाणीचे अपेक्षित आयुष्य	३२ वर्षे
समुद्र सपाटी पासून उंची	२९७ मी .
ऐतिहासिक/महत्त्वाची ठिकाणे	
१० किमी च्या परिसरात पुरातत्व/ऐतिहासिक/प्राचीन स्मारके	१० किमी त्रिज्या अभ्यास क्षेत्रामध्ये नाही
अभ्यास क्षेत्रातील इतर खाणी	एकूण ०२ चुनखडी आणि डोलोमाइट खाणी कार्यरत आहेत.
राष्ट्रीय उद्यानाची नावे आणि अंतर, अभयारण्य बायोस्फीअर राखीव, टायगर राखीव, हत्ती राखीव, वन (RF/PF/अवर्गीकृत)	खाण लीजच्या संदर्भात १० किमीच्या आत कोणतेही राष्ट्रीय उद्यान, अभयारण्य, वाघ/हत्ती राखीव, बायोस्फीअर रिझर्व नाही. रुईकोट राखीव जंगल : ३.१ किमी उत्तर पश्चिम आकापूर राखीव जंगल : ५.४ किमी दक्षिण पूर्व चिलाई राखीव जंगल : २.७ किमी पूर्व जुनोनी राखीव जंगल : ५.४ किमी उत्तर पूर्व

विद्यमान पर्यावरणीय परिस्थिती हवा

अडेगाव येथील वातावरणीय हवेची गुणवत्ता मार्च 2021 ते मे 2021 दरम्यान.

स्टेशन	श्रेणी	PM 10			PM 2.5			SO ₂			NO _x		
		किमान	कमाल	सरासरी	किमान	कमाल	सरासरी	किमान	कमाल	सरासरी	किमान	कमाल	सरासरी
लीज क्षेत्र	औद्योगिक	३८.६	५२.२	४५.२	७.६	१२.३	९.२	६.३	९.८	७.८	७.२	९.७	८.३
आडेगाव	निवासी	३८.६	५२.६	४५.४	७.६	११.४	९.३	६.२	९.३	७.५	७.६	१०.४	८.७
येडसी	निवासी	३२.१	४७.२	३९.०	६.४	१०.२	७.९	६.२	८.७	७.३	६.७	११.२	८.९
तेजापूर	निवासी	२९.८	४८.६	३८.७	५.२	९.६	७.२	४.८	६.५	५.९	५.०	७.६	६.१
चिलाई	निवासी	३२.४	४६.०	३८.६	६.६	९.२	७.८	६.२	९.२	७.६	७.०	११.०	८.६
खडकी	निवासी	३३.०	४५.२	३८.३	६.६	९.२	७.७	६.२	९.३	७.३	७.२	११.३	८.८

संभावनालच्या हवेच्या गुणवत्तेवर विपरित परिणाम होणे शक्य नाही, असे फरारी स्रोतांकडून कणांच्या विखुरण्याच्या अंदाजानंतर निष्कर्ष काढण्यात आला आहे. लीजपासून ५ किमी अंतराच्या आत कोणतेही रिसेप्टर्स नाहीत.

ध्वनी :

संभवतालच्या ध्वनी पातळी खालीलप्रमाणे होती

सॅम्पलिंग स्टेशन/ पॅरामीटर dB(A) मध्ये	न१	न२	न३	न४	न५	न६
	लीज क्षेत्र	आडेगाव गाव	येडसी गाव	तेजापूर गाव	चिलाई गाव	खडकी गाव
सरासरी	२७-३४	३०-४५	३६-४६	३६-४५	३०-४७	३६-४९
Ld	३०.९	४१.६	४३.३	५१.१	४१.३	५२.७
Ln	२८.४	३४.२	३७.४	५२.४	३४.२	५३.८
Ldn	३५.३	४२.७	४५.३	५८.२	४२.६	५९.७

पाणी :

लीजमध्ये कोणतेही पृष्ठभाग स्रोत नाहीत. उपरोक्त गावांमधील भूजल गुणवत्ता तपासण्यात आली. चुनखडीच्या साठ्यातील खाणीतील खड्ड्यातील पाणी आम्लयुक्त होणार नाही. फ्लोराईड आयनची उपस्थिती वगळता ते पिण्यायोग्य पाण्याच्या गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करते. भूगर्भातील पाण्यात फ्लोराईड असते. त्यामुळे खाणीच्या खड्ड्याच्या पाण्यात फ्लोराईड असू शकते. हे पाणी केवळ बागकाम आणि धूळ नियंत्रणासाठी वापरण्याचे प्रस्तावित आहे. त्यामुळे पाण्याच्या गुणवत्तेवर कोणतेही विपरीत परिणाम होणार नाही.

जमीन :

लीजमधील जमीन ओळखण्यात आली आहे आणि चुनखडी उत्खननासाठी मंजूर करण्यात आली आहे. मातीचे आच्छादन तुटपुंजे आणि फक्त पॅच मध्ये असते. भाडेतत्वावर जी माती गोळा केली जाईल ती काढून टाकली जाईल आणि वृक्षारोपण करताना खड्डे भरण्यासाठी वापरण्यात येईल. भाडेतत्वावर झाडे आहेत.

सामाजिक आर्थिक :

भाडेतत्वावर वस्ती नाही. प्रस्तावकांनी जमीन खरेदी केली आहे. या प्रकल्पात R & R समस्यांचा समावेश नाही. सध्याच्या ४० कर्मचाऱ्यांसह ४४ जणांना प्रत्यक्ष रोजगार आणि ३५ जणांना अप्रत्यक्ष रोजगार अपेक्षित आहे.

प्रकल्पाच्या आर्थिक बाबी :

आडेगाव चुनखडी आणि डोलोमाईट खाणीच्या विस्तारासाठी भांडवली खर्च रु. ८५ लाख असा अंदाज आहे.

अपेक्षित प्रभावांसाठी पर्यावरण संरक्षणात्मक उपाय :

सामान्य उपाय

- इनबिल्ट डस्ट एक्स्ट्रक्शन सिस्टीम, वॉटर इंजेक्टिंग सिस्टीम सह नवीनतम तंत्रज्ञान ड्रिलिंग मशीन वापरणे.
- धूळ, आवाज तसेच कंपन पातळी निर्धारित मर्यादेत ठेवण्यासाठी प्रभावी स्टेमिंग आणि मिलि सेकंड डिले डिटोनेटर्स आणि नियंत्रित ब्लास्टिंग तंत्राचा वापर करून चांगले डिझाइन केलेले स्फोट.
- ग्रेडर, डोझरद्वारे नियमित रस्त्याची देखभाल करणे.
- एक ८ KL फिरत्या पाण्याचे टँकर रस्त्यांवर धूळ दाबण्यासाठी वापरून नियमित पाणी शिंपडणे.
- वाहनांचे उत्सर्जन नियंत्रित करण्यासाठी आणि डिझेल स्मोक मीटर उपकरणे वापरून उत्सर्जन चाचण्या आयोजित करणे व एच ई एम एम / वाहनांची नियतकालिक देखभाल.
- लोडिंग करताना पाणी शिंपडण्याची व्यवस्था करणे.
- वाहतुकी दरम्यान खनिजाची गळती आणि धूळ निर्माण होऊ नये म्हणून वाहतूक वाहनांना ताडपत्रीने झाकणे.
- खनिज वाहतूक रस्त्यांची योग्य देखभाल करणे.
- वाहतूक रस्त्यांवर धूळ दाबण्यासाठी नियमित पाणी शिंपडणे
- रस्ते, खाणीचे परिघ, ओव्हरबर्डन डंप इ.सह खाणी भोवती हरित पट्टा/अडथळे विकसित करणे.
- घरगुती सांडपाण्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी एस टी पी स्थापित करण्याचा प्रस्ताव आहे.
- पावसाचे पाणी साठवण्याची रचना जसे सेटलिंग तलाव, छतावरील पाण्यासाठी छोट्या तलावाची रचना करणे व त्या भोवताली पाणी निचऱ्याची व्यवस्था करणे.
- डंप व्यवस्थापनासाठी रन ऑफ व्यवस्थापन संरचना म्हणून राखीव भिंती, हार नाला, सेटलिंग तलाव, गाळ सापळा बांधणे. गार्लंड ड्रेन (१ मीटर X १ मीटर आकार), राखीव भिंती, हार नाल्याच्या शेवटी खड्डे बुजवण्याची व्यवस्था केली जाईल.
- कोअर झोन आणि बफर झोनमधील भूजलाच्या पाण्याच्या गुणवत्तेचे नियमितपणे परीक्षण केले जाईल.
- खाणीतील कर्मचारी आणि कामगारांना वेळोवेळी सुरक्षा, आरोग्य, पर्यावरण याविषयी जागरूकता कार्यक्रम आयोजित करणे.

या उपायांच्या प्रभावी अंमल बजावणी मुळे पर्यावरणीय परिस्थिती स्वीकार्य स्तरावर राखली जाईल.

लीजपासून विविध अंतरावर धुळ कणांच्या पातळीच्या वाढिवतेचा अंदाज लावण्यासाठी मानक प्रमाणे उपाय योजना करण्यात येईल.

धुळ कणांच्या वाढिवतेचा अंदाज खूपच कमी आहे त्यामुळे वातावरणीय हवेच्या गुणवत्तेवर प्रतिकूल परिणाम होणे शक्य नाही.

नमुना कोड	स्टेशन	लीज संदर्भात दिशा	वाऱ्याच्या संदर्भात दिशा	PM ₁₀ µg/m ³	वाढीव GLC µg/m ³	अंदाज एकाग्रता
ए१	लीज क्षेत्र	--	ऑपरेशनल टप्प्यात फरारी स्रोतांचे स्थान	५२.२	२.२	५४.४
ए२	आडेगाव	दक्षिण-पश्चिम	खाली वारा	५२.६	२.२	५४.८
ए३	येडसी	दक्षिण-पश्चिम	खाली वारा	४७.२	०.२	४७.९
ए४	तेजापूर	पूर्व	वर वारा	४८.६	०.२	४८.८
ए५	चिलाई	उत्तर	नियंत्रण	४६.०	०.२	४८.२ ४६.२
ए६	खडकी	उत्तर-पश्चिम	खाली वारा	४५.२	०.२	४५.४

जमीन पर्यावरण :

जमिनीच्या पर्यावरणावर प्रतिकूल परिणाम होणे देखील शक्य नाही, कारण खाणकाम चालू असल्याने वृक्षतोड, वनस्पती आणि जीव जंतूंना त्रास होण्याची शक्यता नाही. कोणतीही संवेदनशील परिसंस्था नाही. मातीचे आवरण कमी आहे.

खाण लीजच्या जमिनीच्या वापरामध्ये कायमस्वरूपी बदल केला जातो अन्यथा बफर झोनच्या जमिनीच्या वापरामध्ये कोणताही अपरिवर्तनीय बदल प्रस्तावित किंवा अंदाज केला जात नाही. विद्यमान कालावधी आणि संकल्पनात्मक कालावधीसाठी जमिनीचा वापर खाली सारणीबद्ध केला आहे:

अनुक्रमांक	वापरलेले क्षेत्र	विद्यमान जमीन वापर हेक्टर मध्ये	संकल्पनात्मक जमिनीचा वापर हेक्टर मध्ये
१.	खाण खड्डा	६.७३	९.४४
२.	कचरा डंपिंग	००	०.९४
३.	ओव्हरबर्डन/मातीचे डंपिंग	००	००
४.	धातूचा साठा	००	०.११

५.	शेड / इमारत	०.००१५	००
६.	रस्ता	०.२०	४.३४
७.	मागचा तलाव/ सेटलिंग टाकी	०.०२	००
८.	वृक्षारोपण	०.२०	०.२०
एकूण		७.१५१५	१५.०३

एक योग्य जमीन व्यवस्थापन कार्यक्रम तयार केला आहे आणि जमिनीच्या पर्यावरणाच्या सुधारणेसाठी लागू केला जाईल ज्यामध्ये खालील गोष्टींचा समावेश असेल:

- पाण्याचा अनियंत्रित उतार टाळण्यासाठी डंपच्या शीर्षस्थानी उतार आणि स्थिरीकरण.
- स्थिरीकरणासाठी ढिगाऱ्यावर छोटी झाडे लावणे.
- ढिगाऱ्यास सरंक्षक भिंत बांधणे.
- पी. एम. सी. पी. मध्ये सुचविल्यानुसार योग्य पुनर्वसन उपायांद्वारे जमीन मूळ स्थितीत किंवा चांगल्या स्थितीत पुनर्संचयित करणे.
- खाण बंद करण्याच्या टप्प्याचे पद्धतशीर नियोजन.
- जैविक, सौंदर्यात्मक आणि दृश्य स्वरूप सुनिश्चित करण्यासाठी पद्धतशीर आणि सुनियोजित वृक्षारोपण आणि हरित पट्टा विकास योजना.

सामाजिक आर्थिक पर्यावरण :

जमीन गमावणारे/ घर हरवले नसल्यामुळे कोणताही पुनर्वसन कार्यक्रम परिभाषित केलेला नाही कारण जमीन आधीच खाण मालकाच्या ताब्यात आहे. कोअर झोन जवळ कोणतीही वस्ती नाही आणि वस्तीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही. या उलट काही प्रमाणात रोजगार निर्मिती होण्याची शक्यता आहे. या उपक्रमा मुळे ४४ जणांना प्रत्यक्ष रोजगार आणि विद्यमान ४० कर्मचाऱ्यांसह ३५ लोकांना अप्रत्यक्ष रोजगार निर्मिती होईल. कॉर्पोरेट सामाजिक जबाबदारी उपक्रमांसाठी १.५ लाख/वार्षिक वाटप केले आहे.

जैविक पर्यावरण :

कोणत्याही वृक्षतोडीचा समावेश नाही कारण ही खाणकामातील एक सतत प्रक्रिया आहे. तथापि प्रकरण-४ मध्ये परिभाषित केलेल्या वृक्षारोपण कार्यक्रमानुसार पुढील ५ वर्षात २३०० झाडे लावण्याचा प्रस्ताव आहे. हे क्षेत्राचे जैविक वातावरण सुधारेल आणि खाण क्रियाकलापांवर होणारा प्रतिकूल परिणाम कमी करेल.

व्यावसायिक आरोग्य, स्वच्छता, सुरक्षा आणि नियंत्रण उपाय :

- कामाची सुरक्षित आणि निरोगी परिस्थिती राखण्यासाठी पुरेशा संसाधनांचे वाटप करणे.

- सर्व योग्य ठिकाणी पुरेशा सुरक्षा सूचना प्रदर्शित केल्या गेल्या आहेत आणि सुरक्षा अधिकाऱ्याद्वारे सर्व कर्मचाऱ्यांना इंग्रजी आणि हिंदीमध्ये समजावून सांगितल्या आहेत याची खात्री करणे.
- आवश्यक त्या ठिकाणी सुरक्षा उपकरणे, सुरक्षा उपकरणे आणि कपडे पुरवणे आणि त्यांचा योग्य वापर सुनिश्चित करणे.
- खाणीतील ड्रिलिंग, चार्जिंग आणि ब्लास्टिंग ऑपरेशन्ससाठी मेटललिफेरस खाणी नियम आणि DGMS परिपत्रकांनुसार निर्धारित केलेल्या सर्व सुरक्षित पद्धतींचे पालन करणे.
- योग्य सूचना, प्रशिक्षण, पुनर्प्रशिक्षण, व्यावसायिक प्रशिक्षण इ. प्रदान करणे.
- सेवेत सहभागी असलेल्या कर्मचाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण सुविधांसह आग प्रतिबंधक पद्धती आणि योग्य अग्निशमन सेवा यांची योग्य अंमलबजावणी सुनिश्चित करणे.
- जिथे संभाव्य धोकादायक परिस्थिती अस्तित्वात असेल किंवा उद्भवू शकते तिथे व्यावसायिक सल्ला उपलब्ध करून दिला जाईल याची खात्री करणे.
- सुधारात्मक, उपचारात्मक आणि प्रतिबंधात्मक कारवाई करण्याच्या दृष्टीकोनातून अपघात, आजारपण आणि वैयक्तिक दुखापतींचा समावेश असलेल्या घटनांवरील डेटाचे संकलन, विश्लेषण आणि सादरीकरण आयोजित करणे.
- सर्व कर्मचाऱ्यांचा प्रभावी सहभाग सुनिश्चित करण्यासाठी, सुरक्षा अधिकारी आणि त्यांच्या हाताखालील कर्मचाऱ्यांच्या माध्यमातून आरोग्य आणि सुरक्षिततेच्या बाबतीत संयुक्त सल्ला मसलत करणे.
- उपकरणे पुरवठादारांशी सल्ला मसलत करून प्रकल्पात सामील असलेल्या प्रत्येक प्रकारच्या व्यवसायासाठी स्वतंत्र सुरक्षा नियम तयार केले जावे आणि सर्व इमारती, उपकरणे, कामाची ठिकाणे आणि ऑपरेशन्सची सक्षम व्यक्तीकडून नियमित सुरक्षा तपासणी सुनिश्चित केली जावी.
- कामाच्या प्रत्येक क्षेत्रात सुरक्षा मंडळे तयार केली पाहिजेत, ज्यात त्या क्षेत्रातील ४-५ कर्मचारी असतील आणि ते प्रत्येक आठवड्यात किमान १ तास भेटले पाहिजे.
- नजीकच्या गावांमध्ये ठराविक अंतराने आरोग्य तपासणी शिबिरे घेतली जातील.

लॉजिस्टिक प्रणाली :

विद्यमान लॉजिस्टिक सपोर्ट ट्रॅफिक लोडमधील वाढ हाताळण्यासाठी पुरेशा आहे. MDF प्राधिकरणाकडे रस्त्याच्या नियमित देखभालीसाठी प्रकल्प प्रस्तावक समजेल.

पर्यावरण निरीक्षण कार्यक्रम:

धडा-६ मध्ये तपशीलवार पर्यावरण निरीक्षण कार्यक्रम खाली सारांशित केला आहे आणि अनुपालन नियमितपणे प्राधिकरणांना सादर केले जाईल.

सारांशित देखरेख कार्यक्रम खालीलप्रमाणे आहे:

अनुक्रमांक	पॅरामीटर्स	वेळापत्रक	स्थान
१.	हवेच्या गुणवत्तेचे निरीक्षण	पावसाळा वगळता प्रत्येक वर्षी ४ आठवडे २४ तासांचे निरीक्षण.	४ कोअर झोनमध्ये ४ बफर झोनमध्ये
२.	आवाज गुणवत्ता निरीक्षण	दरवर्षी एकदा मान्सूनपूर्व किंवा पावसाळ्यानंतरच्या हिवाळ्यात.	कोअर & ४ बफर झोनमध्ये
३.	पाण्याच्या गुणवत्तेचे निरीक्षण	दरवर्षी पावसाळ्यापूर्वी, पावसाळ्यानंतर किंवा हिवाळ्यात एकदा निरीक्षण करणे. सर्व ऋतूंमध्ये भूजल पातळी आणि त्यांच्या गुणवत्तेचे निरीक्षण करणे.	३ भूजल स्रोत २ पृष्ठभागावरील पाण्याचे स्रोत
४.	मातीच्या गुणवत्तेचे विश्लेषण	पावसाळा सोडून कोणत्याही ऋतूत वर्षातून एकदा.	खाण लीजच्या आजूबाजूच्या क्षेत्रातून आणि कोर झोनमधील ४ स्थाने.

अतिरिक्त अभ्यास :

- सार्वजनिक सल्लामसलत दरम्यान प्राप्त झालेल्या सूचना वचनबद्धतेनुसार लागू केल्या जातील आणि अनुपालनाचा एक भाग म्हणून कारवाईचा अहवाल अधिकाऱ्यांना सादर केला जाईल.
- जोखीम व्यवस्थापन योजना आणि आपत्कालीन निर्वासन योजना लागू केली जाईल आणि वेळोवेळी ऑडिट केले जाईल.
- मंजूर खाण आराखड्याप्रमाणे प्रगतीशील खाण बंद योजना लागू केली जाईल. तथापि, खाण जीवनाच्या अखेरीस अंतिम खाण बंद करण्याच्या योजनेला मंजूरी मिळाल्यानंतर अंतिम खाण बंद केली जाईल.

प्रकल्पाचे फायदे :

भौतिक पायाभूत सुविधा आणि सामाजिक पायाभूत सुविधांमध्ये सुधारणा

भौतिक पायाभूत सुविधा आणि सामाजिक पायाभूत सुविधांमध्ये सुधारणा क्षेत्राच्या पायाभूत सुविधांच्या सुधारणेसाठी ठेवलेल्या प्रकरण-४ नुसार रु. १.५ लाख/वर्षाचा सी एस आर निधी. शाळा, PHC किंवा गावातील इतर गरजा यांसारख्या पायाभूत सुविधांच्या सुधारणांसाठी याचा वापर केला जाईल. स्थानिक प्रशासनाशी सल्लामसलत करून याचा उपयोग केला जाईल.

तसेच प्रकल्प प्रवर्तकाचे DMF योगदान हे गावातील पायाभूत सुविधांसाठी एक अतिरिक्त फायदा असेल.

रोजगाराची शक्यता :

या उपक्रमामुळे ४४ लोकांना प्रत्यक्ष रोजगार आणि सध्याच्या ४० जणांसह ३५ लोकांना अप्रत्यक्ष रोजगार निर्मिती होईल.

इतर फायदे :

- अधिक प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष रोजगार संधी.
- पोलाद, फेरो-अलॉय स्पंज लोह, लोह धातूचे गोळे इत्यादींच्या उत्पादनासाठी कच्च्या मालाची उपलब्धता वाढेल.
- पायाभूत सुविधांची वाढ.
- अंतर्गत आणि ग्रामीण भागाच्या सामाजिक आणि भौतिक पायाभूत संरचनांमध्ये सुधारणा.
- राज्य/केंद्र सरकार तसेच स्थानिक पंचायतींद्वारे रॉयल्टी, कर, शुल्क, उपकर इत्यादींच्या खात्यावर अतिरिक्त आर्थिक पावत्या. प्रकल्पाच्या वरील बाबी लक्षात घेता, हा प्रकल्प स्थानिक समुदाय, स्थानिक प्रदेश, राज्य आणि एकूणच देशासाठी फायदेशीर आहे असे म्हणता येईल.